

ปัจจัยที่สัมพันธ์กับการประกอบอาชีพเสริมของเกษตรกรบ้านกอไผ่โทน
ด้วยการเก็บเห็ดป่าส่งขายในตลาดชุมชน

Factors Related to Supplementary Occupation of Ban Kor Phai Tone Farmers
by Picking wild Mushrooms for Sale in Community Markets

ภัทรนันท์ คงเมือง วิชญ์ มะลิตัน

E-mail:

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับการประกอบอาชีพเสริมของเกษตรกรบ้านกอไผ่โทนด้วยการเก็บเห็ดป่าส่งขายในตลาดชุมชน กลุ่มตัวอย่าง คือ ชาวบ้านกอไผ่โทน ตำบลกกตู อำเภอมืองเลย จังหวัดเลย จำนวน 237 คน เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูลคือแบบสอบถาม โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างและ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ และ ค่าส่วนเบี่ยงเบน ผลการศึกษา พบว่า ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่สัมพันธ์กับการประกอบอาชีพเสริมของเกษตรกรบ้านกอไผ่โทนด้วยการเก็บเห็ดป่าส่งขายในตลาดชุมชน ด้านผู้ประกอบการอาชีพมีความสำเร็จในการประกอบอาชีพมากกว่าปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม ด้านการประกอบอาชีพ คือ ความรู้และทักษะในการเก็บเห็ดป่า เกษตรกรที่มีความรู้และทักษะในการเก็บเห็ดป่าที่ดี สามารถเก็บเห็ดป่าได้ปริมาณและคุณภาพสูง ส่งผลให้มีรายได้สูงขึ้น เกษตรกรมีความพยายามและมุ่งมั่นในการทำงาน ส่งผลให้สามารถประกอบอาชีพได้ประสบความสำเร็จ ด้านสภาพแวดล้อม คือ พื้นที่ที่มีสภาพภูมิประเทศและสภาพป่าที่เหมาะสมต่อการเจริญเติบโตของเห็ดป่า ช่วยให้เกษตรกรสามารถเก็บเห็ดป่าได้ปริมาณและคุณภาพสูง ฤดูกาลที่มีเห็ดป่าออกดอก ช่วยให้เกษตรกรสามารถเก็บเห็ดป่าได้ปริมาณมาก ความต้องการบริโภคเห็ดป่าที่สูง ช่วยให้เกษตรกรสามารถจำหน่ายเห็ดป่าได้ในราคาดี

คำสำคัญ: อาชีพเสริม เห็ดป่า ตลาดชุมชน

Abstract

The objective of this research was to study the factors related to the additional occupation of Ban Kor Phai Tone farmers by picking wild mushrooms for sale in the community market. The sample is the villagers of Kor Phai Tone. Kokdu Mueang Loei District, Loei Province The instrument used to collect data was a questionnaire by means of sampling and analyzing data with statistics such as mean, percentage, and deviation. The results of the study showed that the level of opinion on factors related to the additional occupation of Ban Kor Phai Tone farmers by picking wild mushrooms for sale in the community market. Professionals are more successful in their careers than environmental factors. Occupational aspects are knowledge and skills in picking wild mushrooms. Farmers with good knowledge and skills in picking wild mushrooms. Wild mushrooms can be collected in quantity and high quality. This results in higher income. Farmers are persevering and committed to their work. As a result, they can have a successful career. Environment is an area with terrain and forest conditions suitable for the growth of wild mushrooms. It allows farmers to collect wild mushrooms in quantity and high quality. The season with flowering wild mushrooms allows.

Keywords: occupation wild, mushrooms, community market

ความเป็นมาของปัญหา

วิถีชีวิตของคนในภาคอีสานมีความผูกพันกับป่ามาโดยตลอดมีทั้งในลักษณะที่ต้องพึ่งพาหรือใช้ประโยชน์จากป่าทั้งทางตรงและทางอ้อมโดยคนในแต่ละท้องถิ่นแต่ละยุคสมัยได้ใช้ภูมิปัญญาในการจัดการทรัพยากรป่าไม้เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตของคนให้ได้มากที่สุดดังจะเห็นได้จากงานวิจัยของ เกรียงไกร เพาะเจริญ (2546) และเทียมหทัย ชูพันธ์ (2548) ได้รายงานวิจัยเกี่ยวกับลักษณะการใช้ประโยชน์จากป่าของคนในชุมชน พบว่ามีการนำพืชจากป่ามาใช้ประโยชน์ในหลายลักษณะ อาทิเช่น นำมาใช้เพื่อเป็นอาหาร เป็นสมุนไพร สร้างที่อยู่อาศัย เป็นเชื้อเพลิง ใช้เป็นเครื่องนุ่งห่ม และเป็นสีย้อมผ้า รวมทั้งใช้พืชในพิธีกรรมต่างๆ นอกจากนั้นยังมีการใช้ประโยชน์จากป่าที่เป็นผลผลิตที่ไม่ใช่ไม้ เช่น เห็ดต่างๆ แผลง สัตว์ป่าผลไม้ป่า เป็นต้น ผลผลิตเหล่านี้ชุมชนได้พึ่งพิงตลอดทั้งปี

จังหวัดเลยเป็นจังหวัดที่มีเนื้อที่ป่าไม้มากที่สุด (3,926.48 ตารางกิโลเมตร) ป่าโคกก็เป็นอีกป่าหนึ่งของหมู่บ้านกอไผ่โทน ตำบลกกคู้ อำเภอมืองเลย จังหวัดเลย การดำรงชีวิตของคนในชุมชนที่อยู่รอบผืนป่าได้มีการพึ่งพิงผลผลิตจากป่าชุมชนกอไผ่โทน ป่าโคกจึงเป็นป่าที่มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งป่าชุมชนกอไผ่โทนเป็นป่าที่มีความอุดมสมบูรณ์ทางระบบนิเวศ รวมทั้งทรัพยากรชีวภาพ ไม่ว่าจะเป็นความหนาแน่นของพรรณไม้ต่างๆที่มีพืชหลายชนิดขึ้นปะปนกัน เช่น เต็ง รัง พลวง แดง เป็นต้น รวมทั้งมีสัตว์ป่านานาชนิดอาศัยอยู่ เช่น กระรอก กระแต ไก่ป่า แย้ กิ้งก่า นกนานาชนิด เป็นต้น นอกจากนี้วิถีชีวิตของชาวบ้านที่อาศัยอยู่รอบพื้นที่ป่าและบริเวณใกล้เคียงได้ใช้ประโยชน์จากป่าเป็นแหล่งอาหารตามธรรมชาติเช่น ผักพื้นบ้าน ไข่มดแดง เห็ดชนิดต่างๆ โดยเฉพาะผืนป่าแห่งนี้มีเห็ดนานาชนิดที่เป็นแหล่งอาหารให้แก่คนในชุมชนรอบป่าโคกและพื้นที่ใกล้เคียง จึงถือได้ว่าป่าชุมชนกอไผ่โทนเป็นครัวของชาวบ้าน เห็ดนานาชนิดขึ้นกระจุกกระจายอยู่เต็มผืนป่า หน่อไม้ ออกตามฤดูกาล และในฤดูฝนสิ่งที่ดูเหมือนว่าจะมีชีวิตชีวาเป็นพิเศษก็คือ เห็ด

เห็ดป่าเป็นอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการสูง อุดมไปด้วยโปรตีน วิตามิน และเกลือแร่จึงเป็นที่นิยมบริโภคของคนไทยมาช้านาน การเก็บเห็ดป่าเป็นอาชีพเสริมที่ได้รับความนิยมของเกษตรกรในชนบท เนื่องจากเป็นอาชีพที่สามารถทำได้ง่าย ลงทุนน้อย และสามารถสร้างรายได้ให้กับครัวเรือนได้ อย่างไรก็ตาม การประกอบอาชีพเสริมด้วยการเก็บเห็ดป่ายังมีปัญหาหลายประการ เช่น เกษตรกรมีความรู้และทักษะในการเก็บเห็ดป่าไม่เพียงพอ พื้นที่ป่าไม่ถูกทำลายลงอย่างต่อเนื่อง ฤดูกาลการเพาะเห็ดป่าไม่แน่นอน และความต้องการบริโภคเห็ดป่ามีแนวโน้มลดลง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับการประกอบอาชีพเสริมของเกษตรกรบ้านกอไผ่โทนด้วยการเก็บเห็ดป่าส่งขายในตลาดชุมชน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประเภทการวิจัย ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่าง คือ ชาวบ้านกอไผ่โทน ตำบลกกคู้ อำเภอมืองเลย จังหวัดเลย จำนวน 237 คน
3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม แบบสอบถามดังกล่าวประกอบด้วยคำถามใน 3 ตอน แต่ละตอนแบ่งระดับความคิดเห็นออกเป็น 5 ระดับ ดังนี้ ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่สัมพันธ์กับการประกอบอาชีพเสริมของเกษตรกรบ้านกอไผ่โทนด้วยการเก็บเห็ดป่าส่งขายในตลาดชุมชน ตอนที่ 3 สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับปัจจัยที่สัมพันธ์กับการประกอบอาชีพเสริมของเกษตรกรบ้านกอไผ่โทนด้วยการเก็บเห็ดป่าส่งขายในตลาดชุมชน

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยมีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

4.1 ข้อมูลทุติยภูมิ รวบรวมข้อมูลจากเอกสาร เช่น ตำราหนังสือ บทความวิชาการ รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ ซึ่งเอกสารดังกล่าวเกี่ยวข้องกับทฤษฎีและปัจจัยที่สัมพันธ์กับการประกอบอาชีพเสริมของเกษตรกรด้วยการเก็บเห็ดป่า

4.2 ข้อมูลปฐมภูมิ เป็นข้อมูลที่ได้จากการใช้แบบสอบถาม ในการลงพื้นที่เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง โดยผู้วิจัยลงพื้นที่ดำเนินการด้วยตนเอง และมีข้อคำถามปลายเปิดเพื่อสัมภาษณ์พูดคุยสนทนาไว้ด้วย

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลบุคคลด้านกลุ่มตัวอย่าง ด้านเพศเป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง โดยเพศชายจำนวน 123 คน คิดเป็นร้อยละ 51.90 และเพศหญิงจำนวน 114 คน คิดเป็นร้อยละ 48.10 มีช่วงอายุ 51 – 60 ปี มากที่สุด จำนวน 84 คน คิดเป็นร้อยละ 35.44 รองลงมาอยู่ในช่วงอายุ 61 ปีขึ้นไป จำนวน 64 คน คิดเป็นร้อยละ 27.00 รองลงมาอยู่ในช่วงอายุ 41-50 ปีจำนวน 40 คน คิดเป็นร้อยละ 16.88 รองลงมาอยู่ในช่วงอายุ 31-40 ปี จำนวน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 16.03 และน้อยที่สุดในช่วงอายุต่ำกว่า 30 ปี จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 4.64 ด้านการศึกษา ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 92 คน คิดเป็นร้อยละ 38.82 รองลงมาเป็นระดับการศึกษาประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 88 คน คิดเป็นร้อยละ 37.13 รองลงมาคือ ไม่ได้รับการศึกษา จำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ รองลงมาเป็นระดับการศึกษา ปริญญาตรี จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 8.44 และน้อยที่สุดในระดับการศึกษา อื่นๆ การศึกษาประกาศนียบัตรวิชาชีพ จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 0.84 ด้านอาชีพ กลุ่มตัวอย่างมีอาชีพหลักส่วนใหญ่เป็นเกษตรกร จำนวน 102 คน คิดเป็น ร้อยละ 43.04 รองลงมามีอาชีพรับจ้าง จำนวน 66 คน คิดเป็นร้อยละ 27.85 รองลงมามีอาชีพธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย จำนวน 53 คน คิดเป็นร้อยละ 22.36 รองลงมา มีอาชีพรับราชการ จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 6.33 และน้อยที่สุดในการประกอบอาชีพหลัก อื่นๆ พนักงานบริษัท จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.42

2. ปัจจัยที่สัมพันธ์กับการประกอบอาชีพเสริมของเกษตรกรบ้านกอไผ่โทนด้วยการเก็บเห็ดป่าส่งขายในตลาดชุมชน

จากการดำเนินการศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับการประกอบอาชีพเสริมของเกษตรกรบ้านกอไผ่โทนด้วยการเก็บเห็ดป่าส่งขายในตลาดชุมชน แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่สัมพันธ์กับการประกอบอาชีพเสริมของเกษตรกรบ้านกอไผ่โทนด้วยการเก็บเห็ดป่าส่งขายในตลาดชุมชน ผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นเกี่ยวกับปัจจัยในข้อคำถาม ได้แก่ ความรู้และทักษะในการเก็บเห็ดป่า ทักษะคิดและแรงจูงใจในการประกอบอาชีพ และทรัพยากรส่วนบุคคล พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นว่ามีเหมาะสมกับปัจจัยที่สัมพันธ์กับการประกอบอาชีพเสริมมากที่สุด ความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.22$, S.D.= 0.34) และเมื่อวิเคราะห์รายข้อ พบว่า ความแน่นอนของฤดูกาลการเพาะเห็ดป่า ในปัจจัยด้านความแน่นอนของฤดูกาลการเพาะเห็ดป่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.94$, S.D.= 0.06) ส่วนข้อที่ผู้ตอบแบบสอบถามมีความเหมาะสมในระดับน้อยที่สุดพบว่าทุนทรัพย์ ในปัจจัยด้านทุนทรัพย์ ($\bar{X} = 1.03$, S.D.= 0.03) ในส่วนแบบสอบถามปลายเปิดจำนวน 3 ข้อเพิ่มเติมเพื่อสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับปัจจัยด้านผลการประกอบอาชีพ พบว่า ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม ด้านปริมาณของเห็ดป่าที่เก็บได้ต่อครั้งมีมากที่สุด คือ 1-4 กิโลกรัม/ครั้ง จำนวน 183 คน คิดเป็นร้อยละ 77.22 รองลงมาได้แก่ 5-6 กิโลกรัม/ครั้ง จำนวน 50 คน คิดเป็นร้อยละ 21.10 และ 10 กิโลกรัม/ครั้ง จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 1.69 ตามลำดับ ต่อมาเป็นความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับด้านราคาขายเห็ดป่ามากที่สุด คือ 30-40 บาท/จาน จำนวน 105 คน คิดเป็นร้อยละ 41.67 รองลงมาได้แก่ 50-100 บาท/จาน จำนวน 98 คน คิดเป็นร้อยละ 38.89 และ ขายเป็นกิโลกรัมละ 300-500 บาท จำนวน 49 คน คิดเป็นร้อยละ 19.44 ตามลำดับ และความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับด้านรายได้จากการเก็บเห็ดป่าต่อครั้งมากที่สุด คือ 300-500 บาท/ครั้ง จำนวน 172 คน คิดเป็นร้อยละ 59.93 รองลงมาได้แก่ 800 บาท/ครั้ง จำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 10.10 และ 1,000 บาท/ครั้ง/บาท จำนวน 86 คน คิดเป็นร้อยละ 29.97 ตามลำดับ

ภาพที่ 1 และ ภาพที่ 2 ตลาดชุมชนหมู่บ้านกอไผ่โทน
(ภาพโดย: ภัทธนันท์ คงเมือง 2566)

อภิปรายผล

การศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับการประกอบอาชีพเสริมของเกษตรกรด้วยการเก็บเห็ดป่าส่งขายในตลาดชุมชน พบว่าปัจจัยด้านผู้ประกอบการอาชีพมีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการประกอบอาชีพ ปัจจัยด้านผู้ประกอบการอาชีพที่สำคัญ ได้แก่ ความรู้และทักษะในการเก็บเห็ดป่า เกษตรกรที่มีความรู้และทักษะในการเก็บเห็ดป่าที่ดี สามารถเก็บเห็ดป่าได้ปริมาณและคุณภาพสูง ส่งผลให้มีรายได้สูงขึ้น ทักษะคิดและแรงจูงใจในการประกอบอาชีพ เกษตรกรที่มีทัศนคติและแรงจูงใจที่ดีในการประกอบอาชีพ มีความพยายามและมุ่งมั่นในการทำงาน ส่งผลให้สามารถประกอบอาชีพได้อย่างประสบความสำเร็จ ทรัพยากรส่วนบุคคล เกษตรกรที่มีทรัพยากรส่วนบุคคล เช่น ที่ดิน แรงงาน ทุน จะสามารถประกอบอาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ สภาพภูมิประเทศและสภาพป่า พื้นที่ที่มีสภาพภูมิประเทศและสภาพป่าที่เหมาะสมต่อการเจริญเติบโตของเห็ดป่า ช่วยให้เกษตรกรสามารถเก็บเห็ดป่าได้ปริมาณและคุณภาพสูง ฤดูกาล ฤดูกาลที่มีเห็ดป่าออกดอก ช่วยให้เกษตรกรสามารถเก็บเห็ดป่าได้ปริมาณมาก ความต้องการของตลาด ความต้องการบริโภคเห็ดป่าที่สูง ช่วยให้เกษตรกรสามารถจำหน่ายเห็ดป่าได้ในราคาดี

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับการประกอบอาชีพเสริมของเกษตรกรบ้านกอไผ่โทนด้วยการเก็บเห็ดป่าส่งขายในตลาดชุมชน

1. ด้านผู้ประกอบการอาชีพ มีความสำเร็จในการประกอบอาชีพมากกว่าปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม เกษตรกรที่มีความรู้และทักษะในการเก็บเห็ดป่าที่ดี สามารถเก็บเห็ดป่าได้ปริมาณและคุณภาพสูง ส่งผลให้มีรายได้สูงขึ้น เกษตรกรมีความพยายามและมุ่งมั่นในการทำงาน ส่งผลให้สามารถประกอบอาชีพได้ประสบความสำเร็จ

2. ด้านสภาพแวดล้อม พื้นที่ที่มีสภาพภูมิประเทศและสภาพป่าที่เหมาะสมต่อการเจริญเติบโตของเห็ดป่า ช่วยให้เกษตรกรสามารถเก็บเห็ดป่าได้ปริมาณและคุณภาพสูง ฤดูกาลที่มีเห็ดป่าออกดอก ช่วยให้เกษตรกรสามารถเก็บเห็ดป่าได้ปริมาณมาก ความต้องการบริโภคเห็ดป่าที่สูง ช่วยให้เกษตรกรสามารถจำหน่ายเห็ดป่าได้ในราคาดี

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

สามารถนำข้อมูลปัจจัยที่สัมพันธ์กับการประกอบอาชีพเสริมของเกษตรกรบ้านกอไผ่โทนด้วยการเก็บเห็ดป่าส่งขายในตลาดชุมชน ไปพัฒนาและต่อยอดได้ในครั้งต่อไป

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ส่งเสริมให้เกษตรกรมีการรวมกลุ่มกันเพื่อเพิ่มอำนาจต่อรองในการจำหน่ายเห็ดป่า และเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ระหว่างกัน

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมการเกษตร. (2565). ผลการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการประกอบอาชีพเสริมเก็บเห็ดป่าของเกษตรกรในเขตภาคเหนือตอนล่าง. รายงานวิจัย.

ธนวัฒน์ ศรีเมือง. (2563). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการประกอบอาชีพเสริมเก็บเห็ดป่าของเกษตรกรในเขตอำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์. วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์, 17(2), 1-14.

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์. (2563). การศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการประกอบอาชีพเสริมเก็บเห็ดป่าของเกษตรกรในเขตอำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์. รายงานวิจัย.

สมพร พรหมมา. (2564). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการประกอบอาชีพเก็บเห็ดป่าของเกษตรกรในเขตอำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง, 17(3), 1-15.

สำนักงานเกษตรจังหวัดกำแพงเพชร. (2564). การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการประกอบอาชีพเสริมเก็บเห็ดป่าของเกษตรกรในเขตจังหวัดกำแพงเพชร. รายงานวิจัย.